

פרשת כי תצא תשע"א
אבות ובנים

דברים פרק כד פסוק טז

לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות איש בחטאו יומתו:

רש"י

(טז) לא יומתו אבות על בנים - בעדות בנים. ואם תאמר בעון בנים, כבר נאמר איש בחטאו יומתו, אבל מי שאינו איש מת בעון אביו, הקטנים מתים בעון אבותם בידי שמים:

שמות פרק כ

(ה) ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי: ס (ו) לא תשא את שם יקוק אלהיך לשוא כי לא ינקח יקוק את אשר ישא את שמו לשוא:

רש"י

(ה) **ועשה חסד** - נוצר חסד שאדם עושה, לשלם שכר עד לאלפים דור, נמצאת מדה טובה יתירה על מדת פורענות אחת על חמש מאות, שזו לארבעה דורות וזו לאלפים: (ו) **לשוא** - (השני לשון שקר כתרוממו) כמא דתימר (שבועות כט א) אי זהו שבועת שוא, נשבע לשנות את הידוע, על עמוד של אבן שהוא של זהב. (הראשון לשון מגן, כתרוממו) זה הנשבע לחנם ולהבל, על של עץ ועל אבן אבן:

ירמיהו פרק לא פסוק כח

בַּיָּמִים הָהֵם לֹא יֵאמְרוּ עוֹד אָבוֹת אֶכְלוּ בֶסֶר וְשָׁנִי בָנִים תִּקְהִינָה:

רש"י

(כח) **בוסר** - פרי שלא נגמר והוא מקהה את השיניים: **ושני בנים תקהינה** - הבנים ילקו בעון אבות:

תהלים פרק ס

(יב) אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי כי עז לאלהים:
(יג) ולך אדני חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו:

רש"י

(יב) **אחת דבר אלהים** - ששמעתי מתוכה שתיים ומה הן שתיים כי עז לך לשלם לאיש כמעשהו, והשני כי לך ה' החסד ומאיזה דבור שמענו מדבור שני של י' הדברות שמענו ממנו שהקב"ה פוקד עון ונוצר חסד שנאמר בו (שמות כ') פוקד עון אבות וגו' לכך בטוח אני שישלם שכר טוב לצדיקים ופורענות לרשעים, זו למדתי מיסודו של ר' משה הדרשן, ורבותינו דרשוהו בזכור ושמור בדבור אחד נאמרו: (יג) **ולך אדני חסד** - ומהו החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ולא מעשהו ממש אלא מקצתו כענין שנאמר (עזרא ט') כי אתה אלהינו חשכת למטה מעונינו כך נדרש באגדת תהלים, ויש לפותרו עוד ולך ה' חסד כי יש בידך לשלם לאיש כמעשהו:

תהלים פרק קה פסוק ח

זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צָוָה לְאֱלֹהֵי דוֹר:

רש"י

(ח) **דבר צוה לאלף דור** - התורה אשר צוה להודיעה בעולם לאחר אלף דור וראה שאין העולם מתקיים בלא תורה והעביר מהם תשע מאות ושבעים וארבעה דורות, ויש לפתו' כפשוטו זכר לישראל את בריתו אשר צוה והבטיח לשמור להם לאלף דור כענין שומר הברית והחסד לאהביו ולשומרי מצותיו לאלף דור:

דברים פרק ז פסוק ט

וַיִּדְעֶתָ כִּי יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ הוּא הָאֱלֹהִים הָאֵל הַנֶּאֱמָר שְׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֲסֵד לְאֹהֲבָיו וְלִשְׁמָרֵי <מצותו> מִצְוֹתָיו לְאֱלֹהֵי דוֹר:

רש"י

לאלף דור - ולהלן הוא אומר (דברים ה, ט) לאלפים, כאן שהוא סמוך אצל לשומרי מצותיו, העושין מיראה, הוא אומר לאלף, ולהלן שהוא סמוך אצל לאוהביו, העושין מאהבה, ששכרם יותר גדול, הוא אומר לאלפים: **לאוהביו** - אלו העושין מאהבה: **ולשומרי מצותיו** - אלו העושין מיראה:

רמב"ם הלכות תשובה פרק ו' הלכה א

פסוקים הרבה יש בתורה ובדברי נביאים שהן נראין כסותרין עיקר זה ונכשלין בהן רוב האדם ויעלה על דעתן מהן שהקב"ה הוא גוזר על האדם לעשות רעה או טובה ושאיין לבו של אדם מסור לו להטותו לכל אשר ירצה, והרי אני מבאר עיקר גדול שממנו תדע פירוש כל אותן הפסוקים, בזמן שאדם אחד או אנשי מדינה חוטאים ועושה החוטא חטא שעושה מדעתו וברצונו כמו שהודענו ראוי להפרע ממנו והקב"ה יודע איך יפרע, יש חטא שהדין נותן שנפרעים ממנו על חטאו בעולם הזה בגופו או בממונו או בבניו הקטנים שבניו של אדם הקטנים שאין בהם דעת ולא הגיעו לכלל מצות כקניינו הן וכתוב איש בחטאו ימות עד שיעשה איש, ויש חטא שהדין נותן שנפרעין ממנו לעולם הבא ואין לעובר עליו שום נזק בעולם הזה, ויש חטא שנפרעין ממנו בעולם הזה ולעולם הבא.

רמב"ם הלכות עדות פרק יג הלכה א

הקרובים פסולים לעדות מן התורה שנאמר לא יומתו אבות על בנים, מפי השמועה למדו שבכלל לאו זה שלא יומתו אבות על פי בנים ולא בנים על פי אבות, והוא הדין לשאר קרובים, אין פסולין מדין תורה אלא קרובים ממשפחת אב בלבד, והם האב עם הבן ועם בן הבן, והאחין מן האב זה עם זה ובניהן זה עם זה ואין צריך לומר הדודים עם בן אחיו, אבל שאר הקרובים מן האם או מדרך האישות כולן פסולין מדבריהם.

שפת אמת ספר דברים - פרשת ואתחנן - שנת תרמ"ח

בפרשת שמע. ואהבת. מי לי בשמים כו' לא חפצתי בארץ. דאיתא אהבה שאינה תלוי' בדבר אינה בטלה עולמות ולכן אהבת בני"י אל הבורא בכל לבבך נפשך למסור הכל עבור ה' ממילא אינה תלוי' בשום דבר. והנה בני"י נבראו להעיד על הבורא ית' כדכתי' אתם עדי. ומעידין עליו בכל יום פעמים באהבה. אך באמת בני"י מיוחדים אליו ובחר בנו מכל עם א"יכ יאמרו כי אנחנו נוגעין בעדות. ע"כ סמך לזה ואהבת בכל נפשך כי כשמוסרין נפשותינו וכל מאודנו עבורו ית' א"יכ מסולקים כל הנגיעות ואז הוא עדות אמת. ובאמת כך הוא כפי האהבה ומס"י שנמצא באדם כך הוא יכול להעיד על אחדותו ית'. וגם זה אמת כפי העדות ויחוד שמו ית' שאנו מיוחדים. כך זוכין אל האהבה כי לשניהם אין להם שיעור:

Maimonides, *The Guide of the Perplexed* 1:54 (Friedlander trans.)

His actions towards mankind also include great calamities, which overtake individuals and bring death to them, or affect whole families and even entire regions, spread death, destroy generation after generation, and spare nothing whatsoever. Hence there occur inundations, earthquakes, destructive storms, expeditions of one nation against the other for the sake of destroying it with the sword and blotting out its memory, and many other evils of the same kind. Whenever such evils are caused by us to any person, they originate in great anger, violent jealousy, or a desire for revenge. God is therefore called, because of these acts, jealous ... .. revengful, "" wrathful," and "keeping anger" (Nah. i. 2) that is to say, He performs acts similar to those which, when performed by us, originate in certain psychical dispositions, in jealousy, desire for retaliation, revenge, or anger: they are in accordance with the guilt of those who are to be punished, and not the result of any emotion: for He is above all defect! The same is the case with all divine acts: though resembling those acts which emanate from our passions and psychical dispositions, they are not due to anything superadded to His essence. -- The governor of a country, if he is a prophet, should conform to these attributes. Acts [of punishment] must be performed by him moderately and in accordance with justice, not merely as an outlet of his passion. He must not let loose his anger, nor allow his passion to overcome him: for all passions are bad, and they must be guarded against as far as it lies in man's power. At times and towards some persons he must be merciful and gracious, not only from motives of mercy and compassion, but according to their merits: at other times and towards other persons he must evince anger, revenge, and wrath in proportion to their guilt, but not from motives of passion. He must be able to condemn a person to death by fire without anger, passion, or loathing against him, and must exclusively be guided by what he perceives of the guilt of the person, and by a sense of the great benefit which a large number will derive from such a sentence. You have, no doubt, noticed in the Torah how the commandment

>>>

to annihilate the seven nations, and" to save alive nothing that breatheth" (Deut. xx. 16) is followed immediately by the words," That they teach you not to do after all their abominations, which they have done unto their gods: so should you sin against the Lord your God" (ib. 18): that is to say, you shall not think that this commandment implies an act of cruelty or of retaliation; it is an act demanded by the tendency of man to remove everything that might turn him away from the right path, and to clear away all obstacles in the road to perfection, that is, to the knowledge of God. Nevertheless, acts of mercy, pardon, pity, and grace should more frequently be performed by the governor of a country than acts of punishment: seeing that all the thirteen middoth of God are attributes of mercy with only one exception, namely, " visiting the iniquity of the fathers upon the children" (Exod. xxxiv. 7): for the meaning of the preceding attribute (in the original *venakkeh lo yenakkeh*) is " and he will not utterly destroy": (and not "He will by no means clear the guilty"): comp." And she will be utterly destroyed (*venikketah*), she shall sit upon the ground" (Isa. iii. 26). When it is said that God is visiting the iniquity of the fathers upon the children, this refers exclusively to the sin of idolatry, and to no other sin. That this is the case may be inferred from what is said in the ten commandments," upon the third and fourth generation of my enemies" (Exod. xx. 5), none except idolaters being called" enemy": comp. also" every abomination to the Lord, which he hateth" (Deut. xii. 31). It was, however, considered sufficient to extend the punishment to the fourth generation, because the fourth generation is the utmost a man can see of his posterity: and when, therefore, the idolaters of a place are destroyed, the old man worshipping idols is killed, his son, his grandson, and his great-grandson, that is, the fourth generation. By the mention of this attribute we are, as it were, told that His commandments, undoubtedly in harmony with His acts, include the death even of the little children of idolaters because of the sin of their fathers and grandfathers. This principle we find frequently applied in the Law, as, e.g., we read concerning the city that has been led astray to idolatry," destroy it utterly, and all that is therein" (Deut. xiii. 15). All this has been ordained in order that every vestige of that which would lead to great injury should be blotted out, as we have explained.

We have gone too far away from the subject of this chapter, but we have shown why it has been considered sufficient to mention only these (thirteen) out of all His acts: namely, because they are required for the good government of a country; for the chief aim of man should be to make himself, as far as possible, similar to God: that is to say, to make his acts similar to the acts of God, or as our Sages expressed it in explaining the verse," Ye shall be holy" (Lev. xxi. 2): "He is gracious, so be you also gracious: He is merciful, so be you also merciful." The principal object of this chapter was to show that all attributes ascribed to God are attributes of His acts, and do not imply that God has any qualities.

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.